

Richtlijn toegankelijk online onderwijs

Diversity Office, 9 april 2020

De Universiteit Leiden heeft besloten om haar onderwijsactiviteiten zo veel mogelijk online aan te bieden tot en met het einde van collegejaar 2019/2020. Toegankelijk onderwijs is voor iedereen belangrijk, maar in het bijzonder voor studenten met een beperking. Op welke manier kunnen docenten en andere betrokkenen online onderwijs zo toegankelijk mogelijk maken? In deze richtlijn staan verschillende aandachtspunten en concrete tips beschreven.

- [Per faculteit](#) is er een contactpersoon beschikbaar voor specifieke vragen over toegankelijk online onderwijs.
- [ISSC](#) is beschikbaar voor technische vragen.
- [Fenestra Disability Centre](#) is beschikbaar voor advies en begeleiding met betrekking tot studeren met een beperking.
- [Expertisecentrum Inclusief Onderwijs](#) biedt een infolijn voor hoger onderwijsprofessionals voor specifieke vragen en advies over studeren met een functiebeperking.

Algemeen

- De belangrijkste vuistregel is dat studenten zelf het beste weten wat ze nodig hebben, inclusief studenten met een beperking. Creëer verschillende mogelijkheden voor studenten om dit aan te geven, vraag hier actief naar en laat weten dat je er voor openstaat om mee te denken.
- Ga na of alle studenten een stabiele internetverbinding hebben, beschikken over een geschikte laptop of computer en voldoende geschikte ruimte hebben om deel te nemen aan online onderwijs. Dit lijkt misschien vanzelfsprekend, maar het is geen vaststaand gegeven.
- Let op signalen van studenten die niet betrokken zijn bij online onderwijs, hun zorgen uiten over deadlines of aangeven dat de thuissituatie niet ideaal is. Wees hier alert op en zorg waar nodig voor oplossingen, eventueel in afstemming met studieadviseurs en Fenestra.
- Deze crisissituatie vraagt veel van alle betrokkenen. In een normale situatie vraagt studeren naar verhouding al meer van studenten met een beperking dan van andere studenten, bijvoorbeeld vanwege de regeldruk, beperkte energie en medische afspraken bovenop het onderwijsrooster. Houd in deze extra belastende periode dus rekening met de omstandigheden van studenten met een beperking en denk eventueel mee over maatwerkoplossingen.
- Alle studenten hebben baat bij toegankelijk online onderwijs en veel studenten met een beperking vinden het onprettig om in een uitzonderingspositie geplaatst te worden. Probeer dus inclusief te zijn zonder daar specifiek de nadruk op te leggen.

Vorbereiding

- Heldere communicatie is belangrijk in deze stressvolle periode. Informeer studenten zo duidelijk mogelijk over de nieuwe planning en vorm(en) van de cursus, bijvoorbeeld via e-mail of een bericht op Blackboard.
- Maak de materialen en verdere content van de onderwijsactiviteit vooraf of naderhand beschikbaar, zodat studenten de leerstof optimaal kunnen voorbereiden en verwerken.
- Hoe minder ruis, hoe beter studenten kunnen volgen. Zorg dus voor een zo scherp mogelijk beeld en geluid. Dit is van belang voor onder meer Dove en slechthorende studenten, zodat zij goed kunnen luisteren en spraakafzien ('liplezen').
- Idealiter is alle online content voorzien van ondertiteling en gedetailleerde dictaten. Kaltura biedt ondertiteling in het Nederlands en Engels die 90% accuraat is. Indien ondertiteling niet mogelijk is, denk er dan bijvoorbeeld aan om de *notes*-functie van de online classroom te gebruiken waarmee studenten de aantekeningen van de docent kunnen lezen.

Resources

- De [Microsoft Teams app](#) biedt een optie voor real-time ondertiteling. Let op: deze functie werkt alleen als er Engels gesproken wordt. Ook de apps [Otter.ai](#) en [Thisten](#) bieden live ondertiteling.
- Stichting Accessibility deed [onderzoek](#) naar de toegankelijkheid van verschillende videoconferencing tools, waaronder Microsoft Teams, Skype en Google Hangouts.
- In [dit korte filmpje](#) worden de do's en don't's van toegankelijk presenteren besproken. Zie ook de [quick wins voor docenten](#) van Expertisecentrum Inclusief Onderwijs.

Interactie met studenten

- Online onderwijs kost meer energie dan klassikaal onderwijs. Plan korte pauzemomenten in en check regelmatig of studenten het tempo nog kunnen bijhouden.
- Overprikkeling ligt op de loer bij online onderwijs. Een heldere structuur, duidelijke afspraken rondom beeld en geluid (bijvoorbeeld de microfoon *muten* als men niet aan het woord is) en het vooraf aanwijzen van momenten voor interactie zorgen ervoor dat het onderwijs beter te volgen is.
- Verdeel vooraf opgenomen colleges in meerdere fragmenten zodat studenten tussendoor kunnen pauzeren, in plaats van het college in één ruk op te nemen.
- Probeer zo veel mogelijk de individuele aandacht voor een student te behouden, door bijvoorbeeld een andere docent of assistent vragen te laten beantwoorden tijdens het college of de werkgroep.
- Als studenten de leerstof op meerde manieren aangereikt krijgen, verbetert dit hun leerproces. Ga eens na of er ruimte is voor *discussion boards* of subgroepen die verslag uitbrengen. Interactieve werkvormen dragen bij aan de motivatie van studenten. Houd er rekening mee dat docenten geen zicht hebben op wat zich afspeelt in de Kaltura *breakout rooms*.

Resources

- Verschillende tools die de interactie met en tussen studenten bevorderen zijn [Kahoot](#), [Socrative](#) en [Peer Wise](#).

- [Times Higher Education](#) en de [University of Arkansas](#) bieden praktische tips voor effectief en inclusief online onderwijs.

- In deze [korte animatie](#) biedt Dr. Russ Harris concrete handvatten om met zorgen en angsten rondom de coronacrisis om te gaan. Deel het bijvoorbeeld met je studenten en/of collega's.

PowerPoint presentaties

- Zorg ervoor dat PowerPoint presentaties duidelijk zijn: start de presentatie met een overzicht van de structuur (en keer regelmatig naar deze slide terug), zet niet te veel informatie op één slide, licht belangrijke concepten zowel geschreven als gesproken toe en vat op de laatste slide(s) de belangrijkste informatie samen.
- Bij gebruik van afbeeldingen, video's of ander visueel materiaal, zorg dan zowel in de tekst als in de toelichting voor een duidelijke omschrijving. Een zogenaamde 'thick description' helpt alle studenten om de uitleg beter te begrijpen.
- Voor studenten met een visuele beperking is het onder meer belangrijk dat PowerPoints een hoog contrast hebben tussen de achtergrondkleur en de tekst.
- Gebruik de split/share screen functionaliteit, zodat zowel de docent als de presentatie te zien is.

Resources

- [Microsoft](#) en [Trinity College Dublin](#) bieden praktische tips voor het creëren van toegankelijke PowerPoints.

- Het is mogelijk om in PowerPoint een [basisverhaal op te nemen](#) en vervolgens [als video te exporteren](#). [Adobe Spark](#) biedt de optie om stemopnames aan losse slides toe te voegen. Dit kan bijvoorbeeld van pas komen als colleges vooraf worden opgenomen.

Toegankelijke teksten

- Richtlijnen voor een toegankelijke tekst: schreefloos lettertype (zoals Helvetica, Arial, Verdana en Calibri), minimaal lettergrootte 10, minimaal regelafstand 1,5 en gebruik van koppen en alinea's. Let erop dat hiervoor de Word-functie Stijlen in het tabblad Home wordt gebruikt (in plaats van teksten handmatig te vergroten), anders pikt de software deze indeling niet op.
- Bij gebruik van afbeeldingen, video's of ander visueel materiaal, zorg dan zowel in de tekst als in de toelichting voor een duidelijke omschrijving. Een zogenaamde 'thick description' helpt alle studenten om de uitleg beter te begrijpen en biedt studenten die ondersteunende software gebruiken toegang tot het beeld.
- Kaltura is redelijk compatibel met schermleessoftware voor mensen met een visuele beperking. De opmaak wordt enigszins vervormd, maar de functionaliteiten van Kaltura blijven behouden.
- Word kan teksten controleren op toegankelijkheid door middel van een automatische check. Ga hiervoor naar Bestand > Info > Controleren op problemen > Toegankelijkheid controleren.

- Gebruik waar mogelijk liever Word documenten dan PDF's, deze zijn toegankelijker. Zorg ervoor dat de websites en PDF-bestanden uitleesbaar zijn voor *tekst-to-speech* software. Dit vergroot niet alleen de toegankelijkheid voor blinde en slechtziende studenten, maar ook voor dyslectische studenten.

Resources

- Een uitgebreid overzicht met tips & tricks voor het schrijven van toegankelijke teksten is [hier](#) te vinden.
- [Dit artikel](#) biedt praktische tips voor het maken van een goede tekstschrijving.
- Zie ook de website van [Trinity College Dublin](#) voor richtlijnen om een toegankelijke PDF te creëren.

Tentaminering en toetsing

- Informeer studenten ruim van tevoren over de planning van online colleges en tentaminering (tenminste 5 werkdagen). Op die manier kunnen studenten met een beperking hun planning, energieverdeling en verdere verplichtingen hierop afstemmen.
- Overweeg toetsvormen die minder tijdgebonden zijn, zoals (korte) essays en essayvragen.
- Blijf met studenten in gesprek en maak de drempel om in contact te komen met de examencommissie zo laag mogelijk. Op die manier hebben studenten de mogelijkheid om hun vragen te stellen over bijvoorbeeld het aanvragen van voorzieningen.